STRÖMSTAD AKADEMI
Nordiskt institut för avancerade studier

Nyhetsforum, Strömstad tvärvetenskapliga akademi

Innehåll

Redaktörens ruta....1
Månadsrapport från ordförande och rektor....2
Torsten Rönnerstrand; De två tjugotalen....5
Rune Wigblad: Kommer Sverige att få en bra teknikpolitik?....6
Bosse Lagerqvist: Maritimt kulturarv, fiskebåtar under 150 år....6
Minnesfond....6
Per Flensburg: Tema – rapport....7
Per Flensburg: Varning för kollektiv idioti!....8
Sten Philpson: Debattartikel i SvD....8
Per Flensburg: Hur man använder ett mall-dokument....10
Vetenskapsfestivalen....14
Anders Gustavsson: Upprop....15
Gudmund Bergqvist: Tre års krig i Ukraina....1614

Redaktörens ruta

R_e_d_a_k_t_ör_e_n_s_ _r_u_t_a_ _Anders Gustavsson

Informatikforskare och rektor Per Flensburg och **didaktiker och styrelseordförande Åsa Morberg** rapporterar om aktuella nyheter inom Strömstad akademi. Morberg argumenterar mot att lägga ned byskolor. Flensburg presenterar aktuella teman inom Strömstad akademi och varnar för kollektiv idioti.

Etiker Sten Philipson är en av undertecknarna i en debattartikel om eutanasi och självmord i Svenska Dagbladet den 16 februari.

Litteraturvetare Torsten Rönnerstrand föreläste på Bohusläns museum den 27 februari om De två tjugotalen: Om likheter mellan 1920- och 2020-talet.

Kulturvårdsforskare Bosse Lagerqvist föreläser den 19 mars på Bohusläns museum om Maritimt kulturarv, fiskebåtar under 150 år

Innovationsforskare Stig Ottosson föreläser på Bohusläns museum den 5 mars om Vad är tekniska innovationer och hur skapas de?

Företagsekonom Rune Wigblad föreläser på Bohusläns museum den 26 mars om Kommer Sverige att få en bra teknikpolitik?

Etnolog Anders Gustavsson föreläser den 5 mars för historieföreningen Strömstad om kulturkontakter över den norsk-svenska riksgränsen och den 12 mars på Bohusläns museum om Carl Gustaf Bernhardsons folklivsmålningar. Den 20 mars föreläser han för historiska studier vid Göteborgs universitet under temat Kulturarv Väst.

Redaktör: Anders Gustavsson
Layout: Per Flensburg

Etnolog Anders Gustavsson gör ett upprop om en ny antologi om tiden före forskarkarriären. Han har skrivit Vägen fram till att bli forskare på preprint https://stromstadakademi.se/PPS/PPS-6.pdf.

I videoserien SAV nr 104 har **Anders Fastesson** publicerat Hemvärnet dåtid, nutid och framtid https://stromstadakademi.se/SAV/SAV-104.pdf

I Fria skriftserien FFS nr 45 har **företagsekonom Rune Wigblad** publicerat Spaning 2.0 på internationell massproduktion av perovskite solceller https://stromstadakademi.se/FSS/FSS-45.pdf

I Fria skriftserien FFS nr 46 har **skogsgenetiker Dag Lindgren** publicerat Globala temperaturen stiger allt snabbare! https://stromstadakademi.se/FSS/FSS-46.pdf

Strömstad akademi har inrättar en minnesfond där man kan sätta in pengar för att hedra minnet av personer. Länsförsäkringar Bank (konto 9025.36.913.05); Swisha önskat belopp till nummer 123 68 89 000 eller Nordea betala önskat belopp till plusgirokonto 11 15 – 5.

Jag önskar nya bidrag till marsnumret av Nyhetsforum med deadline den 27 mars 2025 till anders.gustavsson@ikos.uio.no Sänd kortare artiklar, debattinlägg och/eller recensioner av ny vetenskaplig litteratur. Svenska bidrag skall ha en engelsk översättning. OBS: Filen ska vara i word eller open office format!

Sänd också bidrag till Akademins skriftserie Acta Academiae Stromstadiensis, AAS, till peter@wahrborg.se , videoserien SAV till: gudmundbergqvist@hotmail.com och Reprintserien SAR och Fria skriftserien till per.flensburg@stromstadakademi.se

Månadsrapport från ordförande och rektor

Februaris månadsrapport från Per Flensburg, rektor, och Åsa Morberg, styrelseordförande

Februari månad har snart kommit till ända. Våren har börjat ge sig tillkänna. Vi har vårtecken i södra Sverige. Det ger ny kraft och ny energi till oss alla. Ljuset kommer åter till oss alla. Och rektorn går omkring i shorts i Spanien!

Kommunikationsmönstret i Strömstad Akademi behöver stramas upp

Det är styrelsens ansvar att vara tillgänglig och att ge information till sina ledamöter. Hur gör vi det? Först och främst har vi vårt Nyhetsforum där information från styrelseordförande och rektor läggs ut en gång i månaden. Alla ledamöter kan skriva i Nyhetsforum. Vi har alla protokoll på hemsidan så att alla medlemmar kan hämta hem protokollen så snart de är justerade. Ledamöter kan även få tillgång till minnesanteckningarna från AU genom kontakt med vår eminenta sekreterare Marylou Wadenberg. Då ger hon en kod som ska användas. Det finns webinarier som man kan delta i också. För webinarier skickas det ut information från den som ansvarar för respektive webinarium.

Vi har även en plan för hur vi ska nå ut till potentiella ledamöter. Hur ser vi då till att potentiella medlemmar hör och ser det vi gör i Strömstad akademi? Vi kommunicerar med potentiella medlemmarna genom våra regelbundna nyhetsbrev, Nyhetsforum. Strömstad akademi har också en Facebook. Strömstad akademi syns också på You Tube. Det finns ett samarbete med Strömstads Tidning om regelbundna gästkrönikor. Vår hemsida är också viktig för potentiella medlemmar.

Alla medlemmars kommunikation är mycket viktig. I vår roll som ledamot av Strömstad akademi kommunicerar vi löpande med andra medlemmar. Vi kommunicerar när vi talar, när vi lyssnar, när vi skriver- Kommunikation handlar om att försöka nå fram till varandra: att tala, lyssna och förstå. Kommunikation skapar relationer, binder individer samman till grupper och gör det möjligt att uppnå gemensamma mål. Vår kommunikation är ett av våra viktigaste redskap i uppdrag som ledamot i Strömstad akademi. För närvarande är kommunikationsmönstret problematiskt.

När kommunikationen brister uppstår lätt missförstånd och dåligt samarbete. Därför är det viktigt att fundera över hur vi på bästa sätt ska kommunicera det som vi vill förmedla. I Strömstad akademi finns ett mönster att kommunicera som är svåröverskådligt och respektlöst! När vi ska adressera några ledamöter i ett ärende behöver inte hela styrelsen adresseras. Mängden mail som skickas är mycket stor och väldigt svåröverskådlig.

Ett citat från ledamoten Sten Philipssons mail 2024-0-05l: ” Jag tycker det skulle vara fantastiskt bra om mail från styrelsens ledamöter kunde läggas i en samlad slinga. Nu droppar de in konsekutivt och fyller inkorgen på ett sätt som gör det svårt (åtminstone för mig) att hålla ordning på de olika bidragen och behålla överblicken. Dessutom vore det väldigt bra, anser jag, om vi kunde vinnlägga oss om disciplin så att de inlägg som inte direkt berör styrelsearbetet förläggs till ett separat diskussionsforum. Vi har pratat om detta tidigare men det är kanske motiverat med en påminnelse.”

Det behöver bli en förändring av kommunikationsmönstret. Det sätt som vi kommunicerar på är inte förenligt med god föreningssed. Kommunikationen behöver stramas upp så att den blir förenlig med god föreningssed. Använd diskussionsforum. Rikta Inte mailen per automatik till alla styrelseledamöter. Rikta mailen till dem det berör.

Kommunikationsmönstret idag påminner mera om kommunikationsmönstret i en klubb, och inte i en förening! Att akademiker är svåra att styra är välkänt, men att man inte kan respektera ett kommunikationssätt och god föreningssed är faktiskt förvånansvärt. Det kan väl inte beror på glömska?

En annan sak när det gäller kommunikation är vad vi kommunicerar om. Vi är akademiker och vana vid en akademisk kommunikation. En forskare uttalar sig nästan aldrig bestämt när det gäller vederbörandes område utan i bästa fall i sannolikheter. Samtidigt kan man misstänka att endast ett fåtal är intresserade av sådana saker som arkivpolicy, grafiska profiler, typsnittsmallar o dyl. Det hör inte till kärnområdet. Vi är vana vid att sådana saker tas om hand av sekreterare och annan administrativ personal. Nu har vi ingen sådan och vi måste utforma vår verksamhet så det blir minsta möjliga administrativa belastning på oss alla och speciellt på ledningen. Att bara vräka iväg e-post innebär en belastning på d icke relevanta mottagarna. Framförallt gäller det när man svarar, gör man ett enkelt reply eller ännu värre reply all så kommer hela tråden med. Om nu fem personer gör detta så kommer hela mailtråden i fem upplagor och det blir alldeles hopplöst att reda ut vem som svarat vad på vilket! Samtidigt är det mycket intressant och både Per och Åsa får veta väldigt mycket om vad som sig i Akademin tilldrager och det är alldeles korrekt. Men det räcker med att vi får det en gång!

Uppvaktningen av utbildningsministern som inte blev av – skam den som ger sig

Uppvaktningen av utbildningsministern fick ett litet snöpligt slut. Utbildningsministern tackade nej och hänvisade till något som inte alls efterlystes i brevet. Åsa har nyss gjort en

uppvaktning av skolministern Lotta Edholm tillsammans med fyra nätverksmedlemmar i det s.k. byskoleupproret.

Först och främst gick det fyra olika skrivelser till utbildningsdepartementet. När förvaltningslagens 21 dagar hade gått så skickades ett nytt brev. Efter fyra brev fick vi kontakt med en politisk sekreterare som lotsade oss till ett digitalt möte med departementet. Den här uppvakningen handlade om att regeringen måste bry sig om nedläggningen av byskolor och ge Skolverket i uppdrag att arbeta med frågorna kring nedläggning av byskolor.

Vi fick preliminärt hela två timmar till uppvaktning. Huvudpersonen blev den politiska sekreteraren som blev en mycket positiv kontakt. Vi presenterade vårt material och det togs emot väldigt väl. Vi fick inte bara lämna över vårt föredragningsmaterial, utan vi fick skicka in extra underlag tillsammans med våra råd om regeringens agerande.

Nu menar jag att vi i Strömstad akademi ska göra på samma sätt. Vi ska fortsätta att skriva brev och be om en sittning med en politisk sekreterare. Vi får replikera på brevet som gav ett märkligt svar. Vi får ta nya tag och be om att få träffa en politisk sekreterare. Vi får vässa argumenten, förstås. Att be om en uppvaktning på utbildningsdepartementet är ett ihärdigt arbete och vi ger oss inte. Det här är viktigt för oss på Strömstad akademi. Om vi tar nya tag och skärper tonen lite så går det säkert så småningom. Om vi ändå inte får till ett möte så kan vi använda andra metoder och ta andra vägar.

Hedersprofessorer och en intressant skrivelse till hela styrelsen av Sten Philipsson

Sten Philipssons skrivelse om hedersprofessorer är viktig. Vi har för det första inte längre hedersprofessorer utan bara hedersmedlemmar och en sådan ska ha bidragit till Akademins utveckling. Man skulle också kunna tänka sig att en hedersmedlem kan förstärka ett område vi sysslar med inom Akademin. Ett av våra teman är tro och vetande och man kan tänka sig att en teolog möjligen skulle kunna bidra. Om det då finns någon välkänd sådan och vederbörande är villig att ingå i ett sådant sammanhang borde det vara möjligt att utse denne till hedersmedlem. Men vi måste veta vad syftet är med att utse hedersmedlemmar och vilka kriterier som ska då vara uppfyllda. Det fanns säkert från allra första början i Akademins början. Styrelsen behöver ha en samsyn på hedersmedlemmar, och om vi ska fatta välgrundade beslut här så behöver vi ta omtag här. Vi behöver kunna svara på frågor också om vad vi ska ha dem till i akademin? Hur ska vi nu utse hedersmedlemmar? Det har kommit otaliga förslag på möjliga personer. Vilken metod ska användas för att utse den eller dem? Jag har bett Sten Philipsson att skicka sin artikel till Nyhetsforum. Alla ledamöter bör få läsa hans artikel och en kritisk granskning av arbetet med hedersmedlemmar. Vi behöver lyfta fram syfte och kriterier för utnämning. Vi instämmer helt med Sten Philipsson att vi inte bör avvika från den praxis som finns. Vi bör vara återhållsamma, menar Sten. Vi behöver också fundera på vad vi ska använda dem till? Inte bara sprida glans åt Strömstad akademi. Sten menar att ett sådant sätt skulle" bara betyda att vi inte har tillräckligt självförtroende utan behöver utomståendes status och rang för att känna att vi tillhör och representerar en organisation vi är stolta över".

Vi vill naturligtvis analysera fenomenet hedersmedlemmar och ta omtag på att få fram lämpliga kandidater. Vi tar upp frågan i arbetsutskottet. Det här är en viktig fråga.

Vetenskapsfestivalen närmar sig

Välkomna till vetenskapsfestivalen. I förra nyhetsforum fanns mycket intressant information om vetenskapsfestivalen, Strömstad akademis största och viktigaste evenemang. Det är spännande med en ny tidsbestämd vetenskapsfestival som inte ligger i midsommarveckan.

Det är bra för långväga deltagare som vill fira midsommar med nära och kära. Det har varit svårt att hinna hem till midsommarfirandet. Planera in vetenskapsfestivalen i kalendrarna.

Blockprogrammet har nu övergått till ett mer tentativt program som programgruppen presenterar på annan plats.

Vetenskapsfestivalen är Strömstad akademis främsta evenemang. Vi möts mest digitalt under året, men under vetenskapsfestivalen har vi möjlighet att träffas. Vi ser alla fram emot vetenskapsfestivalen. Missa inte att delta i akademins främsta evenemang. Anmäl Dig. Vetenskapsfestivalen är öppen för alla. Vi får träffas och trivas tillsammans.

Rekryteringsdagar som ett led i marknadsföringen – ett förslag att reflektera över

Strömstad akademi behöver fortsätta att växa och vi skulle kunna pröva s.k. lokala rekryteringsdagar. De som vill bli nya medlemmar kan gå in på vår hemsida och se vad som händer och sker i Strömstad akademi. De ska också kunna prenumerera på vårt externa nyhetsbrev. Rekryteringsdagar är ett intressant evenemang som vi inte prövat. Vi kan pröva på något ställe eller på några ställen?

Att rekrytera medlemmar är inte det enklaste? Att starta rekryteringsprocesser som går enkelt och smidigt är inte alltid lätt. Om vi startar lokalt kan samordnarna för lokalavdelningarna eventuellt vara ansvariga med hjälp av lokala ledamöter. Det här behöver vi en budget för. Rekryteringsdagar kan också kopplas till mässor som har akademiker som målgrupp.

Finns det lokala mässor för akademiker som vi kan ha en monter i och använda den som bas för att rekrytera medlemmar. Bokmässor kan vara en möjlighet? En monter på bokmässan i Göteborg är redan bokad. Den i Göteborg besöks av många seniorer som arbetat hela sitt yrkesliv i något lärosäte.

Vi behöver ta väl hand om presumtiva medlemmar. Presumtiva medlemmar behöver träffa våra nuvarande medlemmar som talar väl om akademin. Kritikerna som gnäller och utgjuter sitt missnöje till alla kan inte vara med på rekryteringsdagar.

Vilka styrkor och möjligheter finns med ett medlemskap i Strömstad akademi? Det ska vi lyfta fram.

När vi rekryterar nya medlemmar så planerar vi för en trevlig introduktion av nya medlemmar. I bästa fall får vi en ny medlem med mycket energi och ett stort mått hoppfullhet inför att vara medlem i Strömstad akademi.

Torsten Rönnerstrand; De två tjugotalen

De två tjugotalen

Torsten Rönnerstrand

I USA var åren kring 1920 en tid av dramatiska förändringar. Viktigast var nog den omprövning av amerikanernas självbild som framtvingats av korruptionen och de finansiella svindlerierna. Förvissningen att leva i ett rättfärdigt samhälle – byggt på fromhet och viktoriansk moral – efterträddes av en mindre troskyldig bild. Nu framstod USA i stället som ett land av cynism, girighet och kulturell förflackning.

Dramatiken kring denna förvandling har skildrats i några av epokens mest omtalade böcker. Det mest minnesvärda vittnesmålet är likväl Scott Fitzgeralds roman Den store Gatsby

(1925). Här skildras det nya USA med en intensitet som gjort berättelsen till ett ödesdrama med många paralleller till vår egen tid.

Om berättelsens aktualitet vittnar inte minst den dramatisering som hösten 2024 uppfördes på Göteborgs Stadsteater. Det var inte utan skäl som man i förhandsreklamen konstaterade att Fitzgeralds roman är ”gripande och träffande” och dessutom ”lika aktuell nu som för hundra år sedan”.

Rune Wigblad: Kommer Sverige att få en bra teknikpolitik?

Kommer Sverige att få en bra teknikpolitik?

Rune Wigblad

Baserat på EUs larmrapport från Mario Dragi, som visar att EU halkar efter både Kina och USA i den tekniska utvecklingen, har Sverige startat ett arbete med att formulera en teknikpolitik.

Vinnovas rapport (30 oktober 2024) analyserar styrkor och svagheter för Sverige men saknar en omvärldsanalys. Rapporten låg till grund för regeringens beslutat att satsa 3 miljarder kronor under 2025–2028 för att stödja strategiskt viktig teknik via Vinnova och RISE. I syfte att stärka svensk konkurrenskraft föreslog AI-kommissionen (30 november 2024) en omfattande omvärldsanalys, t ex att Sverige bör utveckla tekniska attachéer med djup kunskap om det svenska AI-ekosystemet.

Samtidigt som detta sker i Sverige nås vi av rapporter om att Europas elbilstillverkning är utkonkurrerad av Kinesiska elbilar. Strömstad akademi föreslår en satsning i Sverige på ett teknikvärderingsråd för att skapa en god omvärldsbevakning inom olika teknikområden.

Bosse Lagerqvist: Maritimt kulturarv, fiskebåtar under 150 år

Maritimt kulturarv, fiskebåtar under 150 år

Bosse Lagerqvist

Med sitt läge utmed svenska Skagerakkusten har Bohuslän på ett naturligt sätt blivit ett fiskets och båtarnas landskap. Sedan slutet av 1800-talet har fiskerinäringen genomgått en omfattande förändring och när det gäller fiskebåtarna var det främst i Bohuslän utvecklingen började. Området har därefter kontinuerligt varit den drivande miljön för näringens utveckling. Fisket och dess båtar representerar på så sätt ett betydelsefullt kulturarv och i de fall de finns kvar, en väsentlig del av det flytande kulturarvet.

Minnesfond

Minnesfond

Styrelsen har beslutat att etablera en minnesfond till vilken man kan skänka pengar för att hedra minnet av (exempelvis bortgågna) personer.

Betalning kan ske till:

Länsförsäkringar Bank (konto 9025.36.913.05);
swisha önskat belopp till nummer 123 68 89 000

Nordea
betala önskat belopp till plusgirokonto 11 15 - 5

Var noga med att tala om vem det är du vill hedra. Ange ”Gåva till minnet av för- och efternamn”!

Per Flensburg: Tema – rapport

Tema – rapport

Per Flensburg, rektor

Läget på temafronten beskrivs i nedanstående tabell.

Grupp	Medlemmar
Tro och vetande	Anders Gustavsson (sammankallande) Per Flensburg Sten Philipson Sarah Philipson
Teknikvärdering	Rune Wigblad (sammankallande) Per Flensburg Inga-Britt Skogh Bengt Johanisson Stig Ottosson
Överbefolkning	Dag Lindgren (sammankallande) Lasse Broman Johanna Deinum Gudmund Bergqvist
Klimat	Per Flensburg (sammankallande) Dag Lindgren Lasse Broman Johanna Deinum
Energiförsörjning	Lasse Broman Tomas Kåberger Per Flensburg Göran Bryntse
Naturvetenskap med inriktning mot medicin	Marylou Wadenberg (sammankallande) Lennart Wetterberg Gruppen är under bildande
Skolan och undervisning	Åsa Morberg (sammankallande) Per Flensburg Gruppen är under bildande

Klimat, överbefolkning och energiförsörjning hänger samman och har många gemensamma medlemmar. De kan eventuellt slås samman. De två sista temana behöver fler medlemmar. Och självfallet är alla teman öppna för flera medlemmar. Det är bara att ta kontakt med den sammankallande. Jag har faktiskt tagit mig friheten att lägga till personer som inte uttryckligen sagt sig vilja bli medlemmar, men vars intressen och hittillsvarande verksamhet passar in i respektive tema. Om någon vill bli borttagen gör jag givetvis det.

Per Flensburg: Varning för kollektiv idioti!

Varning för kollektiv idioti!

Per Flensburg, rektor för Strömstad akademi

Denna text är insänd som förslag till krönika Strömstads tidning.

Just nu läser jag en bok av Paulo Coelho, Zafiren. Han är en av världens mest lästa författare och hans böcker har sålts i 150 miljoner exemplar på 80 språk. Han introducerar ett begrepp kollektiv idioti, som jag ska ge lite exempel på i denna krönika.

Ett exempel är politiska förslag om kärnkraften. Sverige har överskott på el, vi är en av Europas största exportörer av el. Sex kärnkraftverk är nerlagda på grund av bristande lönsamhet, men ändå vill politikerna bygga nya. För att det ska löna sig måste elen kosta minst 80 öre kWh. Politikerna menar att man inte kan satsa på sol och vind eftersom solen inte alltid skiner och att det ibland inte blåser. Därför vill man bygga en massa kärnkraftverk! Fullständig idioti! Sverige har massor av el, vi är en av Europas största exportörer. I stället borde man satsa på lagring av elektricitet, det finns många fler sätt än batterier.

En annan kollektiv idioti är New Public Management, NPM. Den bygger på ett komplett feltänk: köper jag en cykel vet jag exakt vad jag får, jag vet exakt vad jag ska betala och när det ska ske, det råder ingen osäkerhet. Det är en ekonomisk transaktion och är fullständigt bestämd. Men om jag går till vårdcentralen med min svullna fot vet jag att det kostar 200 kr, men sedan kan nästan vad som helst hända. Jag kanske blir ombedd att gå in på apoteket och köpa ett par stödstrumpor, men det kan också vara så att jag i ilfart med ambulans måste åka till lasarettet och få foten amputerad. En hälsotransaktion är alltså genuint osäker. Samma gäller för alla offentliga transaktioner som involverar bedömningar. Utfallet är osäkert, jag får kanske inte bygglov, min granne kan överklaga, lektionen som läraren planerade får kanske ett helt annat förlopp därför att två av eleverna plötsligt började slåss. Men likväl behandlas alla dessa transaktioner som om de vore fullt förutsägbara ekonomiska dito. Konsekvenser blir att stort sett all verksamhet ska konkurrensutsättas och utföras av den som gör det till lägsta pris. För att säkra kvaliteten krävs en omfattande administration. Ett exempel: Enligt en undersökning av Vårdfocus ökade antalet sjuksköterskor med 17,3% under åren 2010-2020 medan antalet administratörer ökade med 48,82%.

Sjukvården styrs av ekonomer, som inte kan något om sjukvård och som inte känner till de specifika arbetsförhållanden och vilket ansvar som råder. Tänk bara på misslyckandet med Millenium, som inte är en kollektiv idioti, men enbart och synnerligen kvalificerad idioti! Man försöker effektivisera som om sjukvården vore en strikt ekonomisk verksamhet. Detta gör bara saken ännu värre. Det är mycket bättre att göra rätt sak fel än att göra fel sak rätt, för om man rättar i det första fallet blir det rätta rättare men i det andra fallet blir det felaktiga ännu mer fel.

Sten Philpson: Debattartikel i SvD

Dödshjälp oförenlig med nollvision för suicid

I Sverige finns ett brett stöd för samhällets avspeglas i riksdagsbeslut 2008, i lagstiftning, i regeringens inrättande av en samordnare för suicidprevention, i arbetet för en nationell strategi för psykisk hälsa och suicid- prevention och i sjukvårdens uppdrag att ge vård till personer i akut eller potentiell suicidal kris.

All suicidalitet måste minska oavsett om den suicidnära personen bedöms vara sjuk eller ej. Det saknas tillförlitliga metoder att avgöra om ett psykiatriskt tillstånd föreligger eller om det rör sig om så kallad ”rationell suicidalitet”. Fysiskt friska med suicidavsikt och patienter som efterfrågar dödshjälp ska därför bemötas lika. I nästan alla Europas länder minskar antalet suicid men i Nederländerna med lång erfarenhet av dödshjälp ökar antalet suicid. Finns det ett samband? Suicidala personer har en tendens att ta intryck av omgivningens inställning till livsavslut.

Foto: Henrik Montgomery/TT

För dem som tillfälligt eller återkommande hamnar i outhärdligt lidande och tankar om att avsluta sitt liv är det inte bara samhällets vårdande instanser som behöver ge hjälp för att leva och att därmed förhindra suicid. Hela samhället har en avgörande roll om suicid- preventionen ska göra framsteg. Närstående bär en tung börda och behöver omgivningens stöd när rädsla för suicidrisk finns eller efter suicid. Arbetsledare och arbetskamrater, vän- ner, utbildning och skola, ideella stödföreningar och vi alla, när vi möter en medmänniska i nöd, behöver ha kunskap och beredskap att bidra till suicidprevention. Det måste bli lika självklart som att ingripa vid brand eller rädda liv med hjärt-lungräddning. Massmedia och sociala medier spelar också en stor roll vilket är helt i linje med evidensbaserade rekommendationer från WHO.

Dödshjälp och suicid är inte synonyma begrepp. Men bägge handlar om människor som tillfälligt eller under längre tid uppfattar livet som så outhärdligt att de vill dö. Suicid är inte straffbart. Inte heller medhjälp till suicid eftersom det i vårt land inte är juridiskt möjligt att straffbelägga medhjälp till en handling som inte är straffbar. Men detta innebär inte att samhället ser det som positivt att hjälpa någon att avsluta sitt liv. Uppmaning till självmord är ett lagbrott sedan 2021!

En majoritet i landet ställer sig enligt aktuella undersökningar positiv till dödshjälp. Det är inte förvånande eftersom massmedia och internet dels berättar om människor som fått otillräcklig eller undermålig vård under sin sista tid i livet, dels om personer i andra länder som fått dödshjälp och där närstående beskrivit dödsfallet som värdigt. I mediebruset är det svårt att förmedla berättelser om döende personer som fått adekvat vård och kunnat leva utan svårt lidande till livets slut. Ännu svårare är att få beskrivningar om de stora svårigheter som finns i att skilja önskan om dödshjälp från suicidalitet bland människor som inte är döende.

Även i Sverige efterfrågar ibland patienter dödshjälp för att senare ändra sig när sjukdomen eller symtomen har kunnat behandlas. Viljans kontinuitet är bedräglig.

Det går inte att ange en tidpunkt då suicid inte längre ska förebyggas och när patienten i stället ska erbjudas åtgärder vars syfte är att avsluta livet. Alla människor kommer inom ett antal år att dö. När är en människa så döende att samhället ska dela personens uppfattning att det är bättre att vara död än att leva? Rapporter från de länder där dödshjälp tillåts visar att gissningar beträffande sjukdomsutveckling, kommande symtom och kvarvarande livstid ofta är felaktig. Vissa människor som har beviljats dödshjälp ångrar sig. Även i Sverige ef-

terfrågar ibland patienter dödshjälp för att senare ändra sig när sjukdomen eller symtomen har kunnat behandlas. Viljans kontinuitet är bedräglig. De flesta länder ger uppdraget att göra dödshjälpsbedömningen till läkare. Förvånansvärt nog saknas vetenskapliga studier för att beskriva hur många människor som får dödshjälp av läkare i strid med det juridiska regelverk som satts upp. Studier i ämnet dödshjälp berör huvudsakligen hur många som vill ha dödshjälp och hur de närstående och personalen uppfattar dödshjälpsprocessen. I forskning om dödshjälp och suicid måste patientens perspektiv och situation under hela livet vara fokus!

Alla i samhället måste hålla ut i ambitionen att minska antalet suicid. Vi måste våga närma oss de människor som vi ser mår dåligt. Dialog och samtal är grunden, men vanliga människor måste också veta vart de ska vända sig och de måste kunna lita på att vården inte sviker. Det förutsätter mer resurser, bättre ledning och organisation! Staket på höga broar och järnvägar finansieras ju, och har effekt. Men störst effekt kommer vi att se när suicidnära eller döende personer i kontakt med sjukvården upplever kontinuitet, uthållighet, kompetens och medmänsklighet från personalens sida. Inte inre eller yttre krav på att beröva sig livet. Den palliativa vården måste få utökade resurser att förstärka kvalitet och kompetens på sjukhus och inom kommunal hälso- och sjukvård. Varje region måste erbjuda en heltäckande god palliativ vård! Om samhället sviker kommer kraven på legalisering av dödshjälp att öka. Några förtvivlade människor kommer då att dra slutsatsen att det bästa de kan göra är att suicidera eller begära dödshjälp. Ambitionerna om förbättrad vård innebär inte att antalet suicid kommer att bli noll eller att alla döende slipper allt lidande i slutet av livet. Men det är inte rimligt att med legalisering av dödshjälp signalera till suicidnära eller döende människor att samhället har givit upp ambitionerna att uthålligt och kompetent hjälpa och lindra.

Britta Alin Åkerman professor em, leg psykolog, leg psykoterapeut
Johan Andreen specialistläkare psykiatri
Susanne Bejerot professor em i psykiatri, Örebro universitet
Gunnar Eckerdal överläkare palliativ medicin
Daniel Frydman specialist allmänpsykiatri, leg psykoterapeut
Jonas Gidlund leg psykolog
Göran Isacsson docent i psykiatri
Bengt Järhult allmänläkare
Mikaela Luthman överläkare palliativ vård
Ludmilla A Morozova-Roche professor, Umeå universitet
Sten Philipson professor i etik och värderingsforskning, Strömstad akademi
Susanne Rolfner Suvanto leg sjuksköterska, fil mag
Sven Román överläkare barn- och ungdomspsykiatri
Ludmilla Rosengren leg läkare och grundare Suicide Zero

Per Flensburg: Hur man använder ett mall-dokument

Hur man använder ett malldokument

Per Flensburg, layoutansvarig

På alla universitet och högskolor finns en kommunikationsavdelning. Deras uppgift är att för omvärlden framhålla hur förträfflig deras arbetsplats är. För att man säkert ska veta var man arbetar så skapar man en grafisk profil. Denna består av en logga i olika format, storle-

kar och rent av på olika språk. Man har ibland en färg som kännetecknar lärosätet. Sålunda hade det gamla Växjö universitet rött som färg men då det blev Linnéuniversitetet skiftade man till gul färg, Halmstad har ljusblått, Lund har två färger mörkblått och guld osv. Och så har man ett typsnitt som ska användas i alla officiella dokument. I regel ett exotiskt och dyrt sådant som är nästan omöjligt att få tag i. Så det blir Times New Roman för text med seriffer (små klackar på bokstäverna) och Arial om man inte ska ha seriffer. Sans seriff kallas det för.

De flesta av mina läsare struntar förmodligen högaktningsfullt i vilket typsnitt man använder, vilket sidformat man har, hur stora marginalerna är och andra viktiga layoutförhållanden. Det viktiga är ju innehållet. Det är helt korrekt men som jag läste någonstans om typsnittet Garamond: ”En väl skuren Garamond är en fröjd för ögat och även den mest motspänstige läsare blir mild och god till sinnet!” Återstår att hitta en väl skuren Garamond, vilket sannerligen inte är det lättaste.

Vi är dock några stycken, nå, i varje fall två stycken, KG Hammarlund och jag, som lägger vikt vid en snygg typografi och ett enhetligt utseende på våra dokument. Man ska direkt kunna se att ett bestämt dokument kommer från Strömstad akademi. Inte minst viktigt är det att våra böcker ser likadana ut. Det har på senare tid därför fallit på min lott att göra layout på våra publikationer. Det är ett tidsödande, tålamodsprövande och tråkigt arbete att gå genom en text på några hundra sidor och se till så att det blir enhetligt. För att underlätta detta arbete kommer jag fortsättningsvis att **kräva** att man använder en mall gjord speciellt för Strömstad akademi. Den kan hämtas på hemsidan (https://stromstadakademi.org/Mall.dotx) och jag ska nu beskriva hur man använder den.

När ni hämtat mallen från hemsidan så har ni fått ett dokument som heter Mall.dotx. Lägg det på ett ställe där ni enkelt kommer åt det för det är detta dokument ni ska öppna så fort ni ska skriva något i Word för Strömstad akademi. Ni får då ett dokument som beskriver mallen och som innehåller själva mallen. När ni läst genom det hela kan ni saklöst ta bort all text och börja skriva på ert eget dokument. Det är nämligen ett nytt dokument som öppnats. Varje gång man öpnar mallen får man ett tomt dokument som man behandlar precis som ett vanligt Word-dokument.

Det är ett antal saker ni ska göra och ett antal ni INTE ska göra. Nedan ser ni en bild av det som kallas verktygsrad. Det kan se lite olika ut på Mac och på PC och på vilken version av Word man har. Man kan faktiskt dölja hela raden men då blir det inte lätt att skriva. Området där man väljer typsnitt (det står Georgia där) och storlek på typsnittet (det står 12 där) är inramat med en röd ram och det betyder att man ska INTE använda detta område. Det är **förbjudet**! Jag ska strax förklara varför.

Vill man ha någon rubrik, citat eller annat speciellt format ska man välja det bland Formatmallarna, det som är inramat med grönt. Klickar man på den symbolen så utvidgas området så här:

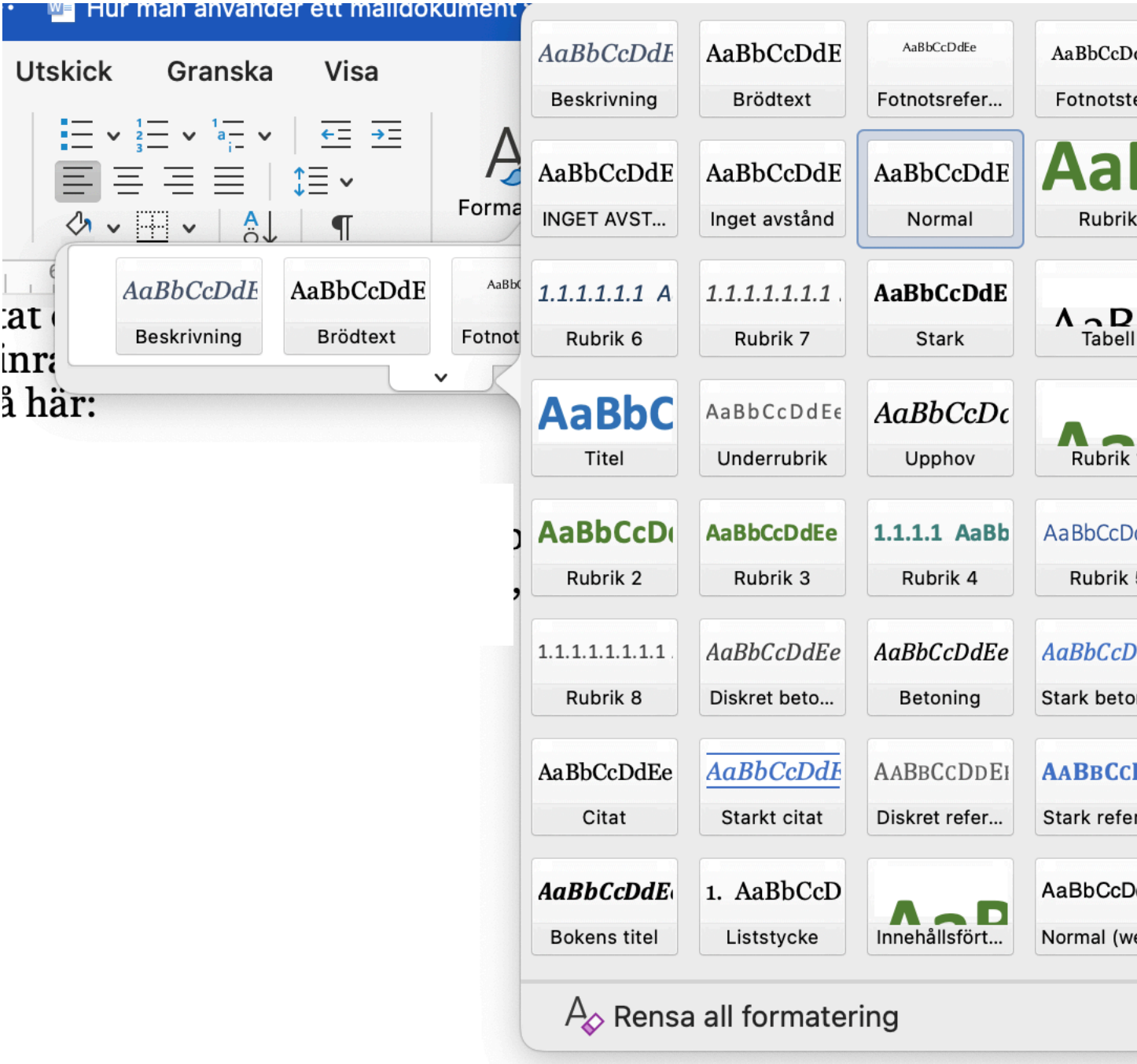

Jag har här även klickat på den lilla pilen nertill och får då upp rutan till höger. Här finns alla formatmallar som finns i dokumentet. De flesta av dem hör till Word och kan inte tas bort. Däremot kan man lägga till flera. Det har jag gjort här och dessa är de formatmallar ni ska använda:

- **Beskrivning** används som bildtext
- **Brödtext** och **Normal** är samma och används i den löpande texten. Det är 6 pkt avstånd före och efter varje stycke så nå-

gon tom rad mellan styckena behövs inte. Jag kommer att ta bort Brödtext för den är onödig.

- **INGET AVST** och **Inget avstånd** är även dessa samma format och det innebär att det inte är 6 pkt mellan styckena. De används t ex vid listor och uppräkningar. Orsaken till att Inget avst och Normal är dubblerade är helt enkelt att jag var ouppmärksam då jag konstruerade mallen. Jag kommer att ta bort en av dem så småningom.
- **Rubrik** kan användas som titel men helst ska man använda **Rubrik 1** istället
- **Upphov** är författarens namn och titel
- **Rubrik 1, 2 och 3** är rubriker på olika nivåer. De ska användas för det är med dem som grund jag gör en innehållsförteckning
- **Citat** används för längre citat ur andra skrifter. Stycket dras in och är med mindre storlek.

Om man använder sig av dessa formatmallar är det väldigt enkelt att ändra i hela dokumentet. Säg att jag får tag i en väl skuren Garamond och vill använda den istället för den klumpiga Georgia. Då går jag in i Format-menyn och ändrar i Normal så att den baseras på Garamond. Då ändras det automatiskt på alla ställen där Normal används. Men om jag ändrar i det rödmarkerade fälten så kör detta över formatmallen och jag måste gå in i varje stycke och ändra manuellt. På 400 sidor tar det en stund…

Till sist ett tips för dem som tycker att texten är för liten och gärna vill ha storlek 14 istället. Man kan förstora själva fönstret på ett enkelt sätt. Längst ner till höger finns följande bild:

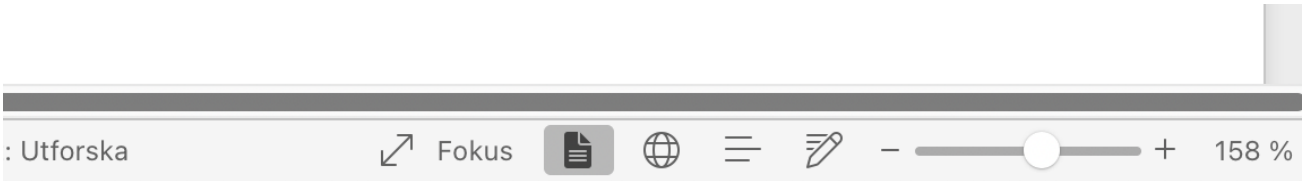

Klickar man på procentsiffran längst till höger får man upp följande:

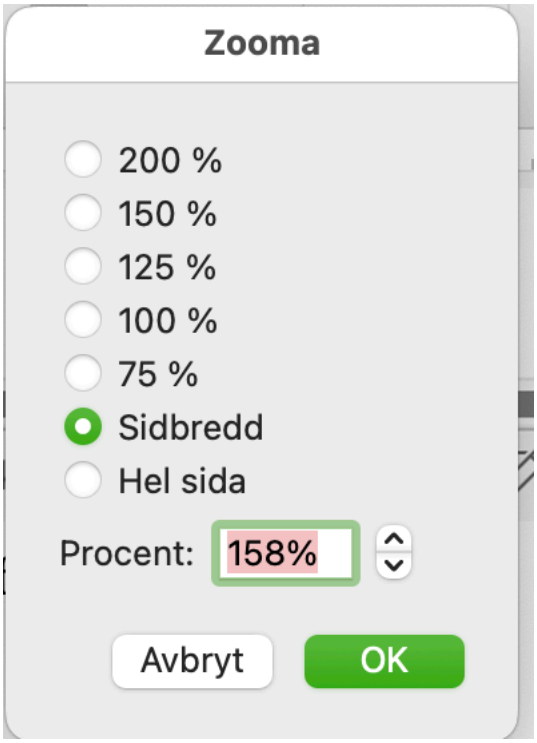

Här kan man välja fasta förstoringar. Själv brukar jag välja sidbredd, för då blir hela fönstret fullt. I detta fall 158% och det går alldeles utmärkt att läsa utan glasögon. I Borås har jag en 32” skärm och där blir förstoringen över 250%.

Vetenskapsfestivalen

Vetenskapsfestivalen 2-4 juni 2025

Per Flensburg, rektor

Schemat är nu preliminärt tidsatt och det finns nedan. Grundat på erfarenheterna från ifjol är nu diskussionstiden utökad så varje föredrag består av 20 min föreläsning och 20 min diskussion. I en senare version av schemat kommer jag nog att göra detta explicit. Måndagen ägnas åt medlemsmöte, installation och mingel, på tisdagen finns plats för nio föredrag och på onsdagen fyra temapresentationer. Tisdag kväll blir det galamiddag på Laholmen för 475 kr preliminärt. Jag har ännu inte hört något om operetten ”Det Crusellska kalaset”.

Så här ser tiderna ut:

Måndag	Aktivitet	Plats
14:00	Välkomst	Folkets hus
14:20	Medlemsmöte	Folkets hus
15:00	Medlemsmöte m kaffe	Folkets hus
15:40	Medlemsmöte	Folkets hus
16:00	Installation	Fars sal
17:00	Installation	Fars sal
17:40	Mingel	Guldtuppen
18:20	Mingel	Guldtuppen
19:00	Mingel	Guldtuppen

Tisdag	Aktivitet	Plats
09:00	Tema: Överbefolkning	Folkets hus
09:40	Tema: Överbefolkning	Folkets hus
10:20	Kaffe	Folkets hus
10:40	Föreläsning	Folkets hus
11:20	Föreläsning	Folkets hus
12:00	Lunch	
13:00	Föreläsning	Folkets hus
13:40	Föreläsning	Folkets hus
14:20	Föreläsning	Folkets hus
15:00	Kaffe	Folkets hus
15:20	Föreläsning	Folkets hus
16:00	Föreläsning	Folkets hus
19:00	Galamiddag	Laholmen
Onsdag	**Aktivitet**	**Plats**
09:00	Föreläsning	Folkets hus
09:40	Föreläsning	Folkets hus
10:20	Kaffe	Folkets hus
10:40	Tema 2	Folkets hus
11:20	Tema 2	Folkets hus
12:00	Lunch	
13:00	Tema 3	Folkets hus
13:40	Tema 3	Folkets hus
14:20	Kaffe	Folkets hus
14:40	Tema 4	Folkets hus
15:20	Tema 4	Folkets hus
16:00	Utvärdering	Folkets hus

Jag har redan skickat ut förfrågan om deltagande och föredrag men vill uppmana er att meddela mig eller Anders om ni kommer och vad ni vill tala om. Namnen på teman kommer att presenteras senare, det kommer att finnas en särskild sida om Vetenskapsfestivalen som kommer att uppdateras mera frekvent. Så intill dessa, rengör tangentbordet, rensa tankarna och **anmäl er**!

Anders Gustavsson: Upprop

Upprop: Hur blev jag forskare? Vägen fram till forskarkarriären

Anders Gustavsson

I de tidigare antologierna Forskarkarriärer och Makt som Strömstad akademi utgivit, har fokus varit forskarkarriärernas framgångar och vändor. I en uppföljande antologi tänker jag att några ledamöter inom Strömstad akademi skriver ett manus utifrån frågeställningen Vad ligger före forskarkarriären hos den enskilde forskaren? En sådan frågeställning har blivit viktig med tanke på utvecklingen av subjektivistiska tankegångar inom forskningen

till skillnad från tidigare rådande positivism. Då skulle forskaren vara neutral vid sidan av forskningsobjektet. Begreppen autoetnografi och reflexivitet går ut på att forskaren är en del av forskningsprocessen. Det kan gälla ämnesval där jag själv har ett tydligt exempel. Jag har sedan ungdomen haft ett problematiskt förhållande till höskörd. Min handledare i Lund professor Nils-Arvid Bringéus föreslog att jag skulle skriva licentiatavhandling om höskörd. Jag svarade nej till detta förslag. Däremot antog jag handledarens nästa förslag att skriva om kyrktagning av barnaföderskor i äldre tid. Jag hade inte upplevt denna intagningsrit i kyrkan men hade hört mamma berätta att hon blev kyrktagen efter min födsel. Jag bifogar en länk till mitt preliminära manus på preprint. https://stromstadakademi.se/PPS/PPS-6.pdf .

Om du vill delta i en sådan tänkt antologi och skriva om din tidiga bakgrund, kan du höra av dig till mig på adressen: anders.gustavsson@stromstadakademi.se eller anders.gustavsson@ikos.uio.no

Gudmund Bergqvist: Tre års krig i Ukraina

Tre års krig i Ukraina

Gudmund Bergqvist

Det är nu 3 år sedan Putinregimen i Ryssland (eller Moskvastaten som vissa av våra finska bröder kallar den) startade sin fullskaliga invasion av Ukraina. Invasionen har drivits med stor intensitet och brutalitet och man har brutit mot de flesta av krigets lagar. Det har varit konstanta flagranta brott mot internationell rätt. Ukrainska folket har med stor kraft och uppfinningsrikedom försvarat sig. EU har bidragit med stort stöd liksom tidigare regim i USA även om man bitvis har varit räddhågsen att ge vapen som helt effektivt kunna påverka kriget.

Den nuvarande regimen i USA verkar vara mera intresserad av att snabbt få slutkriget och ställa sig väl med Ryssland. Detta genom lögnaktiga påståenden kring Ukraina och förnekande av historiskt väldokumenterade förlopp på sätt som allvarligt skadar samarbetet inom västvärlden och ifrågasätter värdet av ingångna avtal, internationell rätt och nuvarande världsordning.

Ett fortsatt starkt och ökande stöd till Ukraina är väsentligt för den liberala demokratiska och rule of law världsordningens överlevnad. Förhoppningsvis verkar detta ske och EU måste ta täten! Så fortsätt stötta Ukraina på olika sätt. Ett är via United 24